

WOJCIECH SZCZERBA

W POSZUKIWANIU GODNOŚCI

*Człowiek w świetle
formatywnych metafor*

Kęty 2025

WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

FUNDAMENTA

Studia z historii filozofii

t. CXXII

Seria pod redakcją Mikołaja Olszewskiego, Zbigniewa Nerczuka
i Antoniego Szweda

© 2025 by Wojciech Szcherba

Wydanie pierwsze

Recenzent: dr hab. Jacek Aleksander Prokopski

Redakcja naukowa, korekta i indeks osobowy: Teresa Dziemińska

Indeks rzeczowy: Wojciech Szcherba

Rysunki: Antonina Szcherba

Projekt okładki i łamanie: Łukasz Derewiecki

Patronat: Von Hügel Institute of St Edmund's College, University of Cambridge

Patronat medialny: EWST Centrum Akademickie

Wrocławskie Centrum Akademickie

Fundacja Dzielnic Wzajemnego Szacunku

Czterech Wyznań

Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno Teologiczne

Na okładce wykorzystano fragment obrazu Caravaggio, *Narcyz*

ISBN 978-83-68182-23-1

Wydawnictwo Marek Derewiecki

ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty

tel./fax 33/8454149, 603931607

e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl

Księgarnia: www.derewiecki.pl

Dystrybucja: tel. 502637305

Od autora: od muralu do pytania o godność człowieka

W czerwcu 2016 roku imam Ali Abi Issa, przewodniczący muzułmańskiej gminy Wrocławia oraz Naczelnej Ligi Muzułmańskiej w RP, zorganizował happening przy wrocławskim meczecie. W ramach działań Konwencji na Rzecz Dialogu Międzyreligijnego¹, we współpracy z biurem Komisji Europejskiej oraz gminą żydowską postanowił uczcić pamięć imama Paryża pierwszej połowy XX wieku, Si Kaddoura Ben Ghabrita², fundatora oraz pierwszego rektora Wielkiego Meczetu w Paryżu. Ben Ghabrit pracował dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych Francji, niejednokrotnie przewodniczył misjom dyplomatycznym do krajów arabskich, w czasie których dał się poznać jako obrońca dialogu międzyreligijnego i międzykulturowego. Za swoje zasługi został odznaczony w 1939 roku Krzyżem Wielkim Legii Honorowej. W czasie II wojny światowej Ben Ghabrit zaangażował się w działalność ruchu oporu. Po upadku Francji, w piwnicach Wielkiego Meczetu ukrywał zarówno Muzułmanów, jak i Żydów, pomagał w wyrobie dla nich fałszywych dokumentów i organizował transport poza granice Francji. Szacuje się, że w latach 1939–1945 uratował między 1500 a 1700 Żydów, w tym wiele dzieci. Po aresztowaniu w Paryżu 16 lipca 1942 roku 13 000 Żydów, w tym 4000 dzieci, z których większość została wysłana do obozu zagłady w Auschwitz, pisał: „Wczoraj o świcie aresztowano paryskich Żydów: starców, kobiety i dzieci. Na wygnaniu, tacy jak my. Robotnicy, tacy jak my. To nasi bracia. Ich dzieci są jak nasze własne dzieci. Ten, kto znajduje jedno z ‘własnych’ dzieci, musi zapewnić mu schronienie

¹ Turowski 2010, 9–10. <http://isni.pl/teologia-blizniego-2/> (dostęp 01.12.2023).

² <https://readthespirit.com/interfaith-peacemakers/si-kaddour-ben-ghabrit/> (dostęp 01.12.2023).

i ochronę tak długo, jak długo trwa nieszczęście i smutek”³. Za swoją działalność Si Kaddour Ben Ghabrit został odznaczony w 1947 roku Medalem Ruchu Oporu z Rozetą.

Imam Ali Abi Issa zaprosił dzieci z kilku szkół i wspólnot żydowskich, muzułmańskich, chrześcijańskich oraz świeckich. Razem z artystą, Dariuszem Paczkowskim z fundacji Klamra, miały one namalować mural przedstawiający imama Ben Ghabrita oraz cytat z Koranu w różnych językach „różnorodni po to, aby się poznać”. Wśród zaproszonych były również moje dzieci.

Tych kilka dni razem w znaczący sposób wpłynęło na nas wszystkich. Dzieci, skupione wokół muralu, ale również wspólnego stołu, zabaw i – naturalnie – piłki nożnej, bardzo szybko stworzyły niezwykłą wspólnotę. Nie miał znaczenia język, którym się posługiwały, kolor skóry, wyznawana religia ani inne zwyczaje. Po prostu dzieci były razem, akceptowały siebie i dobrze się bawiły. Tam, gdzie było trzeba, pomagały sobie nawzajem i wszystkie chciały jak najwięcej malować. Wszystkie były brudne od farb, umęczone od słońca i zabaw, zawsze głodne i głośnie, skore do żartów i psot. Patrzyłem na tę ferajnę i myślałem nieco zaskoczony, jak łatwo było stworzyć taką wspólnotę. Bez wielkiej hierarchii, władzy, drobiazgowych reguł, praw i obowiązków; po prostu, wspólnotę wokół jednego celu z pewną dozą zabawy, kilkoma atrakcjami i wspólnym stołem. Wielowiekowe podziały i kulturowe granice zniknęły niemal natychmiast. Nie miały większego znaczenia. Dziś, z perspektywy czasu i atmosfery narosłej wokół migrantów oraz mniejszości kulturowych w Polsce, wydaje mi się to niemal niemożliwe, ale wtedy, zafascynowany obserwowałem niezwykle, a może naturalne reakcje między dziećmi, w które czasem włączani byli również dorośli, ich rodzice.

A jednak nie wszystko było idealne. Kilkoro dzieci, przynajmniej na początku, nie za bardzo potrafiło się zintegrować. Jeden z chłopców był złośliwy wobec innych dzieci, inny kompulsywnie objadał się truskawkami, a jedna z dziewczynek cały czas zabierała dorosłym aparaty fotograficzne i robiła mnóstwo zdjęć. Trochę to przeszkadzało, ale wystarczyło przytulić jedno dziecko, porozmawiać z innym, wciągnąć w zabawę albo – zwyczajnie – pozwolić na mnóstwo niepotrzebnych zdjęć i wszystko się ułożyło. Obserwowałem te dzieci o ciemnej karnacji i cały czas zastanawiałem się, skąd ja je znam. Już gdzieś je widziałem, gdzieś spotkałem.

³ <https://www.emir-stein.org/articles/si-kaddour-benghabrit/> (dostęp 10.11.2023).

I nagle mnie olśniło, to były dzieci z romskiego koczowiska, o którym tak dużo pisały ówczesne gazety⁴. To były te dzieci, które tyle razy widziałem na wrocławskim rynku, jak żebrały i nagabywały przechodniów, rozdawały kwiaty, by zaraz domagać się pieniędzy albo hałasowały przy grupach turystów, żeby im trochę poprzeshkadzać. To były te właśnie dzieci. Imam Ali zaprosił je na „nasz” mural i nic nam o tym nie powiedział! Podobnie zaprosił dzieci uchodźców z Syrii, którzy wtedy znaleźli miejsce w Polsce. Nie mówiły po polsku, ale nie miało to większego znaczenia. Dzieci stworzyły niezwykłą, ponadkulturową wspólnotę wokół muralu Ben Ghabrita. „Różnorodni po to, aby się poznać”⁵.

Po kilku dniach projekt się skończył. Mural został namalowany i zaprezentowany. Przyjechała ekipa telewizyjna i uwieczniła ów podniosły moment⁶. Kilka ważnych osobistości powiedziało kilka ważnych słów i to był koniec całej imprezy. Wszyscy się rozeszli i wrócili do swoich światów, jak gdyby żadnej wspólnoty nigdy nie było i jak gdyby nic nigdy nas nie łączyło. Romskie dzieci wróciły na koczowisko, znów żebrały na wrocławskim rynku. Syryjczycy gdzieś się rozjechali. Dzieci z pozostałych wspólnot wróciły do swoich własnych rzeczywistości. Imam Ali po pewnym czasie przestał być imamem. Wszystko wróciło na swoje własne, stare tory. Ta dziwna aberracja kulturowa wywołana murem Ben Ghabrita została wchłonięta przez codzienną rzeczywistość. I tylko mural, dziś z łuszczącą się farbą, przypomina o kilku niezwykłych dniach, które być może jeszcze gdzieś się tłą w pamięci.

Czy rzeczywiście jednak wszystko wróciło do poprzedniego stanu rzeczy? Przez długi czas trudno mi było przechodzić obojętnie obok romskich dzieci na wrocławskim rynku. Żebrały jak zwykle, nagabywały turystów, były głośne. Ja jednak patrzyłem teraz na nie przez pryzmat tych kilku dni spędzonych z moimi dziećmi, wspólnych posiłków i setek niepotrzebnych zdjęć na moim aparacie. Myślałem o tym, że jeszcze niedawno trzymałem je na rękach i razem z nimi malowałem mural. Nie byłem w stanie wymazać tego obrazu z pamięci. Podobnie moja córka, nawet dzisiaj,

⁴ <https://publicystyka.ngo.pl/wroclawska-wojna-o-koczowiska> (dostęp 11.11.2023).

⁵ <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,20197507,mural-z-cytatem-z-koranu-powstal-we-wroclawiu-zdjecia.html> [dostęp 05.11.2021], <https://www.islam.net.pl/slider2/> (dostęp 05.11.2021).

⁶ https://www.youtube.com/watch?v=9GzNplimUsM&feature=emb_logo (dostęp 05.11.2021).

z rozrzuwaniem wspomina ten moment, kiedy – dzięki imamowi Alemu – codzienność zastygła na mgnienie oka. To wrażenie pozostało w naszej pamięci, choć nie wiemy, co się stało z syryjskimi uchodźcami, Romowie gdzieś się rozpiechli, a z dziećmi innych wspólnot w ogóle nie mamy kontaktu. *Panta rei*.

W świetle tego doświadczenia trudno było nie zatrzymać się na chwilę i nie zadać kilku egzystencjalnych pytań o wspólnotę międzyludzką, o godność człowieka, o sytuację uchodźców, o rolę religii i granice światopoglądowe, które nie zawsze łatwo jest pokonać, czy w końcu o przyszłość człowieka. Pytania te stawiałem sobie już w czasie happeningu, ale po jego zakończeniu uderzyły mnie ze zdwojoną siłą. Nie tylko ja, ale również moje dzieci w podobny sposób odnosiły się do tego doświadczenia, w którym razem uczestniczyliśmy⁷.

Lata 2015 i 2016 były szczególne, jeśli chodzi o sytuację osób przymusowo przesiedlonych. Wysoki Komisarz do Spraw Uchodźców przy ONZ alarmował, że ich liczba osiągnęła nienotowany wcześniej poziom 65,6 milionów, a co minutę przybywało 20 nowych przesiedleń⁸. Fale uchodźców, zgodnie z przekazami medialnymi, zalewały południe Europy i jak się wydawało, zaczynały przybierać apokaliptyczne rozmiary. Równocześnie Grupa Wyszehradzka, pod polską prezydencją, sprzeciwiła się automatycznej relokacji uchodźców i przyjmowaniu osób przymusowo przesiedlonych na terenie Węgier, Czech, Słowacji oraz Polski⁹. Hasło „zero uchodźców” można było usłyszeć w różnych mediach i przekazach polityków. W tym kontekście mural, który malowały dzieci z różnych kręgów kulturowych, religijnych i etnicznych, dzieci uchodźców, mniejszości narodowych oraz polskiej większości, nabrał wymiaru symbolicznego. W jakiś sposób uzmysłowił nam wszystkim, zaangażowanym w ów projekt, jak mogłaby wyglądać wspólnota ludzka, gdyby w jakiś sposób wyeliminować lub przynajmniej zmniejszyć bariery ideologiczne i z szacunkiem oraz troską odnieść się do drugiego człowieka, każdego człowieka.

⁷ [https://www.krzyzowa.org.pl/images/publikacje/Swiat\(bez\)granic.pdf](https://www.krzyzowa.org.pl/images/publikacje/Swiat(bez)granic.pdf) (dostęp 30.10.2023); <https://youtu.be/ZJqDagrbbc8> (dostęp 30.10.2023).

⁸ <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html> (dostęp 25.11.2023).

⁹ <https://archiwum.mswia.gov.pl/aktualnosci/14808,Grupa-Wyszehradzka-przeciwna-automatycznej-relokacji-uchodzcow.html> (dostęp 25.11.2023).

Doświadczenie muralu z 2016 roku legło u podstaw niniejszej książki, w której stawiam pytanie o szeroko rozumianą godność człowieka przez pryzmat starożytnych metafor, odczytanych na nowo w kontekście świata XXI wieku. Książkę tę poświęcam mojej żonie i moim dzieciom, od których cały czas uczę się życia.

Wojciech Szczerba

SPIS TREŚCI

OD AUTORA: OD MURALU DO PYTANIA O GODNOŚĆ CZŁOWIEKA	3
I. WOKÓŁ GODNOŚCI, METAFORY I ROLI RELIGII WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE.	
WPROWADZENIE METODOLOGICZNE	8
Najlepszy/najgorszy ze światów	8
Pytanie o godność człowieka	14
Perspektywa teologii filozoficznej	19
Metaforyczna natura języka	22
Demitologizacja, czyli religia w post-religijnym świecie	31
Tradycja demitologizacji	31
Jürgen Habermas – rola religii w post-religijnym świecie	37
<i>Status quaestionis</i> , metodologia	46
II. KONCEPCJA <i>IMAGO DEI</i> – WAŻNOŚĆ CZŁOWIEKA	52
Obraz Boga w Biblii	52
Teologiczne ujęcie koncepcji <i>imago Dei</i>	59
<i>Imago Dei</i> w perspektywie substancjalnej, relacyjnej i funkcjonalnej	59
<i>Imago Dei</i> a odpowiedzialność społeczna człowieka w myśli Grzegorza z Nyssy	62
<i>Imago Dei</i> jako symbol godności człowieka w myśli Jürgena Moltmanna	68
<i>Imago Dei</i> jako symbol ważności człowieka	72
Diatryba: Koncepcja <i>imago Dei</i> – ważność człowieka. Czy rzeczywiście?	76
III. KONCEPCJA APOKATASTAZY – RÓWNOŚĆ CZŁOWIEKA	80
Filozoficzna koncepcja apokatastazy	80
Kosmiczny wymiar apokatastazy	81
Osobowy wymiar apokatastazy	83
Założenia filozoficznej koncepcji apokatastazy	93
Chrześcijańska koncepcja uniwersalnego zbawienia	97

Postaci apokatastazy na gruncie chrześcijańskim	100
Obrońcy i oskarżyciele	120
Średniowieczny i nowożytny wymiar chrześcijańskiej apokatastazy	130
Apokatastaza jako symbol równości człowieka	141
Diatryba: Koncepcja apokatastazy – równość człowieka. Czy rzeczywiście?	145
IV. KONCEPCJA ADAMA – SOLIDARNOŚĆ MIĘDZYLUDZKA	151
Adam w biblijnym micie początku	151
Człowiek w pierwszym opisie stworzenia	151
Człowiek w drugim opisie stworzenia	155
Upadek Adama i dalsze losy ludzkości	157
Adam w tradycji judaistycznej i wczesnochrześcijańskiej	160
Adam – znaczenie w Biblii hebrajskiej	160
Adam w pismach wczesnego judaizmu	166
Adam w tradycji wczesnochrześcijańskiej	177
Adam w Nowym Testamencie	177
Adam w pismach apologetów i ojców apostoelskich	186
Adam a ludzka współzależność – Grzegorz z Nyssy	197
Uniwersalny i kolektywny wymiar antropologii w myśli Grzegorza z Nyssy	198
Paranetyczny wymiar antropologii Grzegorza z Nyssy: troska o drugiego człowieka	206
Adam jako symbol współzależności i solidarności międzyludzkiej ...	212
Diatryba: Biblijny Adam – solidarność międzyludzka. Czy rzeczywiście?	217
V. JASKINIA PLATONA – WOLNOŚĆ CZŁOWIEKA	226
Wolność negatywna i pozytywna – Isaiah Berlin	227
Jaskinia Platona a problem wolności	231
Platońska wykładnia metafory jaskini	235
Jaskinia Platona w myśli neoplatońskiej i wczesnochrześcijańskiej ..	243
Martin Heidegger i Hannah Arendt – wolność egzystencjalna i polityczna	251
Martin Heidegger – wyjście i powrót do jaskini platońskiej	251
Hannah Arendt – wolność więźniów jaskini a wolność filozofa ...	256
Jaskinia Platona jako symbol wolności człowieka	261
Diatryba: Jaskinia Platona – wolność człowieka. Czy rzeczywiście?	263
VI. ZAKOŃCZENIE	271

BIBLIOGRAFIA	290
SUMMARY	328
INDEKS OSOBOWY	345
INDEKS RZECZOWY	350
WYKAZ SKRÓTÓW	356

Książki wydane w serii
DAIMONION

1. *Aktualność Kierkegaarda. W 150 rocznicę śmierci myśliciela z Kopenhagi.* Praca zbiorowa (2006)
2. K. Ajdukiewicz, *Zagadnienia i kierunki filozofii* (2003)
3. K. Albert, *Wprowadzenie do filozoficznej mistyki*, tłum. Józef Marzęcki (2002)
4. E. Angehrn, *Filozofia dziejów*, tłum. Józef Marzęcki (2007)
5. A. Bareau, W. Schubring, Ch. Furer-Haimendorf, *Buddyzm-dżinizm-religie ludów pierwotnych*, tłum. Józef Marzęcki (2003)
6. W. Beierwaltes, *Platonizm w chrześcijaństwie*, tłum. Piotr Domański (2003)
7. H. Benisz, *Schopenhauer-Nietzsche-Heidegger. Fundamentalne kwestie filozofii życia* (2015)
8. L. Bierdiajew, *Zawód: żona filozofa*, tłum. Henryk Paprocki (2005)
9. M. Bierdiajew, *Autobiografia filozoficzna*, tłum. Henryk Paprocki (2002)
10. T. Bilikiewicz, *Embriologia w epoce baroku i rokoko*, tłum. Artur Koterski (2024)
11. E. Cassirer, *O teorii względności Einsteina. Studium z teorii poznania*, tłum. Przemysław Parszutowicz (2006)
12. M. Chaberek OP, *Święty Tomasz z Akwinu a ewolucja* (2019)
13. M. Chaberek OP, *Wiedza a ewolucja. O tym, jak teologia, filozofia i nauki przyrodnicze łączą się w pytaniach o początki* (2024)
14. M.-D. Chenu OP, *Wstęp do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, tłum. Hanna Rosnerowa (2001)
15. M. Conche, *Filozofować w nieskończoność*, tłum. Patrycja Bobowska-Nastarzewska (2007)
16. E. Coreth, P. Ehlen, G. Haeffner, F. Ricken, *Filozofia XX wieku*, tłum. Marian Kalinowski (2004)
17. E. Coreth, P. Ehlen, J. Schmidt, *Filozofia XIX wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
18. E. Coreth, H. Schöndorf, *Filozofia XVII i XVIII wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
19. T. Crisp, M. Loux, *Współczesne wprowadzenie do metafizyki*, tłum. Adam Grzeliński, Rafał Michalski, Krzysztof Wawrzonkowski (2022)
20. T. Czeżowski, *O metafizyce, jej kierunkach i zagadnieniach* (2004)
21. B. Dembiński, *Późny Platon i Stara Akademia* (2010)

22. B. Dembiński, *Stara Akademia Platona. W początkach epoki hellenistycznej (ostatni okres)* (2018)
23. J. Domański, „Scholastyczne” i „humanistyczne” pojęcie filozofii (2005)
24. J. Domański, *Tekst jako uobecnienie. Szkic z dziejów myśli o piśmie i książce* (2002)
25. R. Flacelière, *Historia literatury greckiej*, tłum. Piotr Sobczak (2004)
26. N. Frye, *Strasliwa Symetria. Studium twórczości Williama Blake’a*, tłum. Michał Krawczyk (2022)
27. H.-G. Gadamer, *Idea dobra w dyskusji pomiędzy Platonem i Arystotelesem*, tłum. Zbigniew Nerczuk (2002)
28. J. Galarowicz, *Blask godności. O etyce Karola Wojtyły i nie tylko* (2005)
29. J. Galarowicz, *Być ziarnem pszenicznym. Nowa książeczka o człowieku* (2006)
30. J. Galarowicz, *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły* (2000)
31. J. Galarowicz, *Szczęście na manowcach. Liberalizm-hedonizm-selfizm* (2017)
32. J. Galarowicz, *Wojtyła-Tischner, kapłaństwo i myślenie oraz inne eseje* (2016)
33. J. Galarowicz, *Wprowadzenie do antropologii filozoficznej. Ujęcie fenomenologiczno-personalistyczne* (2017)
34. W. Galewicz, *Odpowiedzialność i sprawiedliwość w etyce Arystotelesa* (2019)
35. W. Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej* (2020)
36. A. Górnisiewicz, *Nowoczesność, nihilizm, polityka. Wokół myśli Karla Löwitha* (2014)
37. R. Groń, „Spór o Aelreda”. W poszukiwaniu prawdziwego oblicza Aelreda z Rievaulx (2005)
38. A. Grzegorzczak, *Źródła sensu w humanistyce* (2018)
39. J. Grzybowski, *Byt, Tożsamość, Naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (2012)
40. J. Grzybowski, *Miecz i Pastorał. Filozoficzny uniwersalizm sporu o charakter władzy. Tomasz z Akwinu i Dante Alighieri* (2006)
41. K. Gurczyńska-Sady, W. Sady, *Wielcy filozofowie współczesności* (2012)
42. J. Gwiazdecka, *Etyka Platona. O formie platońskiej refleksji moralnej* (2003)
43. P. Hadot, *Plotyn albo prostota spojrzenia*, tłum. Patrycja Bobowska (2004)
44. P. Hadot, *Twierdza wewnętrzna. Wstęp do „Rozmyślań” Marka Aureliusza*, tłum. Piotr Domański (2004)
45. R. Heinzmann, *Filozofia średniowiecza*, tłum. Piotr Domański (1999)
46. W. Herman, *Polska-Dania: Na pograniczu dwóch kultur. Punkty przecięcia. (Z notatnika i wspomnień reżysera)* (2020)

47. S. Janeczek, *Filozofia-nauka-religia. Studia i szkice z dziejów kultury intelektualnej* (2018)
48. K. Jaspers, *Kant*, tłum. Mirosław Żelazny (2023)
49. G. Jura, *Filozofia zamachu stanu w XXI wieku* (2013)
50. Kierkegaard, czyli Mowy na piątkowym zebraniu dla wspólnie pogrzebanych. Praca zbiorowa (2019)
51. A. Kijewska, *Filozof i jego muzy. Antropologia Boecjusza – jej źródła i recepcja* (2011)
52. A. Kijewska, *Metafizyczna odyseja. Filozofia Jana Szkota Eriugeny* (2023)
53. W. Julian Korab-Karpowicz, *Historia filozofii politycznej. (Od Tukidydesa do Locke'a)* (2010)
54. R. Kuliniak, M. Pandura, *Jestem filozofem świata. Roman Witold Ingarden (1893–1970), część I: lata 1893–1938* (2019)
55. R. Kuliniak, M. Pandura, *Jestem filozofem świata. Roman Witold Ingarden (1893–1970), część II: lata 1939–1970* (2020)
56. R. Kuliniak, M. Pandura, Ł. Ratajczak, *Filozofia po ciemnej stronie mocy. Krucjaty marksistów i komunistów polskich przeciwko Lwowskiej Szkole Filozoficznej Kazimierza Twardowskiego, cz. I: lata 1945–1951* (2018)
57. R. Kuliniak, M. Pandura, Ł. Ratajczak, *Filozofia po ciemnej stronie mocy. Krucjaty marksistów i komunistów polskich przeciwko Lwowskiej Szkole Filozoficznej Kazimierza Twardowskiego, cz. II: Problem reformy szkolnictwa wyższego w świetle partyjnej ofensywy ideologicznej* (2019)
58. R. Kuliniak, M. Pandura, Ł. Ratajczak, *Filozofia po ciemnej stronie mocy. Krucjaty marksistów i komunistów polskich przeciwko Lwowskiej Szkole Filozoficznej Kazimierza Twardowskiego, cz. III: Ostateczne starcie* (2021)
59. R. Kuliniak, M. Pandura, Ł. Ratajczak, *Izydora Dąmbska (1904–1983). Najlepsza z dobrych. Część I: lata 1904–1945* (2024)
60. R. Kuliniak, M. Pandura, *Lwowskie Seminarium Arystotelesowskie Romana Witolda Ingardena z lat 1937–1938* (2020)
61. R. Kuliniak, M. Pandura, *Roman Witold Ingarden we Wrocławiu. Zapomniana historia Uniwersytetu Wrocławskiego z 1945 roku* (2020)
62. Kwiatki Świętego Franciszka oraz Reguły i Testament, tłum. Leopold Staff i Kajetan Ambrożkiewicz OFM Cap. (2003)
63. D. Leszczyna, *Hegel w Hiszpanii. Od szkoły sewilskiej do szkoły madryckiej* (2017)
64. A. Lisak, *Fenomen, logos, eidos. Język w fenomenologii Edmunda Husserla* (2024)
65. M. Loux, *Substancja i atrybut. Studium z ontologii*, tłum. Tomasz Sieczkowski (2022)

66. W. Lowrie, *Kierkegaard*, tłum. Jacek A. Prokopski (2011)
67. K. Löwith, *Historia powszechna i dzieje zbawienia*, tłum. Józef Marzęcki (2002)
68. M. Łagosz, *O świadomości. Fenomenologia zjawisk umysłowych* (2016)
69. S. Łojek, *Obrona Nietzschego. Rzecz o odpowiedzialności* (2002)
70. M. Łoski, *Historia filozofii rosyjskiej*, tłum. Henryk Paprocki (2000)
71. H. Majkrzak, *Doktor doktorów. Święty Tomasz z Akwinu* (2012)
72. T. Mazur, *Kapryśni bogowie Sokratesa. Człowiek i świat wartości w tradycji filozofii zachodniej* (2008)
73. R. MacInerney, *Zagadnienie etyki chrześcijańskiej*, tłum. Ryszard Mordarski (2004)
74. J. E. Minasowicz, *Nowolacińska Warszawa. Przekład wybranych utworów pod redakcją Beaty Gaj* (2024)
75. M. Miniszewski, *Architektura zła. Wyjątkowość Holocaustu jako problem filozoficzny* (2012)
76. T. Mróz, *Platon w Polsce. Typy recepcji-autorzy-problemy* (2012)
77. R. Pastwa, *Bioetyka. W imię postępu i przetrwania* (2015)
78. H. Plessner, *Śmiech i płacz. Badania nad granicami ludzkiego poznania*, tłum. Zbigniew Nerczuk i Agata Zwolińska (2003)
79. R. A. Podgórski, *Idee i wartości w europejskim dziedzictwie aksjologicznym* (2023)
80. J. A. Prokopski, *Egzystencja i tragizm. Dialektyka ludzkiej skończoności* (2007)
81. J. A. Prokopski, *Hegel-Kierkegaard. Filozoficzno-teologiczna kontrowersja. Krytyczny komentarz do głównych dzieł* (2022)
82. F. Ricken, *Etyka ogólna*, tłum. Piotr Domański (2001)
83. F. Ricken, *Filozofia religii*, tłum. Piotr Domański (2007)
84. E. Rohde, *Psyche. Kult duszy i wiara w nieśmiertelność starożytnych Greków*, tłum. Jerzy Korpanty (2008)
85. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. (Od Talesa z Miletu do Mahometa)* (2010)
86. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Eriugeny do Mikołaja z Kuzy* (2014)
87. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Picco della Mirandoli do Miguela Serveta* (2013)
88. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki: od soboru trydenckiego do Kartezjusza* (2023)
89. B. Scherer, *Buddyzm*, tłum. Grzegorz Kuśnierz (2009)
90. J. Schmidt, *Teologia filozoficzna*, tłum. Piotr Domański (2006)
91. R. Scruton, *Dialogi ksantypiczne*, tłum. Wojciech Nowicki (2006)

92. W. Seńko, *Jak rozumieć filozofię średniowieczną* (2001)
93. Ks. M. Starowieyski, *Biblia pisarzy*, t. 1: *Biblio, Ojczyzna moja...* (2024)
94. Ks. M. Starowieyski, *Biblia pisarzy*, t. 2: *Do Ziemi Obiecanej...* (2025)
95. Ks. M. Starowieyski, *Biblia pisarzy*, t. 4: *Psalterz pisarzy* (2024)
96. L. Strauss, *Jerozolima i Ateny i inne eseje z filozofii politycznej*, tłum. Ryszard Mordarski (2012)
97. T. Szarek, *Alvin Plantinga i spory o istnienie Boga* (2015)
98. Ks. S. Szary, *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera* (2005)
99. W. Szczerba, *W poszukiwaniu godności. Człowiek w świetle formatywnych metafor* (2025)
100. T. A. Szlezak, *O nowej interpretacji platońskich dialogów*, tłum. Piotr Domański (2005)
101. W. Szumowski, *Filozofia medycyny* (2007)
102. W. Szumowski, *Historia medycyny filozoficznie ujęta* (2008)
103. A. Szwed, *Fideizm Kalwina i bunt angielskich racjonalistów. Wpływ fideizmu kalwińskiego na powstanie i rozwój racjonalnej teologii naturalnej u wybranych myślicieli angielskich XVII i XVIII wieku* (2016)
104. A. Szwed, *Między wolnością a prawdą egzystencji. Studium myśli Sørensa Kierkegaarda* (1999)
105. A. Szwed, *Rozum wobec chrześcijańskiego Objawienia. Kant, Hegel, Kierkegaard* (2011)
106. A. Szwed, *Szkice o Kierkegaardzie i nie tylko...* (2015)
107. *Święty Tomasz teolog. Wybór studiów*. Praca zbiorowa (2005)
108. J.-P. Torrell, *Święty Tomasz – człowiek i dzieło*, tłum. Agnieszka Kuryś (2008)
109. *W kręgu Kierkegaarda*. Praca zbiorowa (2014)
110. E. Walerich, *Trwanie i utrwalanie. Problem poznania intelektualnego w filozofii Henriego Bergsona* (2022)
111. D. Zygmuntowicz, *Thrasymach. Intrygi filozoficzne w Politei Platona* (2024)
112. B. Żukowski, *Esse est percipi? Metafizyka idei Georgea Berkeleygo* (2012)